

ARHEOLOŠKI MUZEJ ZADAR

1. SKUPLJANJE GRAĐE

1.2. Terenska istraživanja

Usprkos značajnom smanjenju programa financiranih sredstvima Ministarstva kulture i tijekom 2009. g. Arheološki muzej Zadar izvršio je velik broj terenskih istraživanja kojima je u zbirke pristigla nova arheološka građa:

- a) programi Ministarstva kulture: Udbina-Katedrala sv. Jakova Starijeg.
- b) zaštitna istraživanja izvan programa Ministarstva kulture: Biograd na Moru-Sv. Ivan Evanđelista, Zadar-Relja, Vrana-Baštijunski brig, Škabrnja-Sv. Marija, Zadar-Glagoljaška ulica, Nin-Sv. Grgur, Novalja-Sv. Juraj u Caskoj, Bibinje-Sv. Petar, zadarski akvatorij- hidroarheološko rekognosciranje i sondažno istraživanje.

Arheološka istraživanja

- Udbina-Katedrala sv. Jakova starijeg

Od 28. kolovoza do 19. studenoga 2009. (uz kraće prekide poradi lošeg vremena) trajala su arheološka istraživanja stolnice krbavskih biskupa u Udbini. Istraživanja su izvedena financijskom potporom Ministarstva kulture RH i uz logističku potporu Gospičko-senjske biskupije i Osnovne škole "Kralj Tomislav" u Udbini. Kao i dosad, istraživanja je proveo Arheološki muzej iz Zadra u suradnji s Muzejom Like iz Gospića. Radilo se na nekoliko položaja: unutar stolnice, s njezine južne strane, odnosno u prostoru pretpostavljenog biskupskog dvora.

Nastavilo se s istraživanjima u središnjem dijelu lađe. Kopalo se na mjestu koje je bilo devastirano tijekom Domovinskog rata (1994.). U zdravici je bilo ukopano nekoliko kasnosrednjovjekovnih grobova, čiji su kosturni ostaci zatečeni u veoma lošem stanju. Tu je izvan konteksta pronađena jedan naušnica s tri jagode (14. st.) i nekoliko prstenja.

Posebice se radilo u svetištu katedrale, gdje otkriveno više grobova i dvije zidane grobnice. Nalazi u grobovima veoma su skromni (željezni čavli, novac, zlatne niti, prstenje).

U pretpostavljenom biskupskom dvoru istraživalo se u prostoru između zidova A i B (kvadranti 34, 35, 39, 40, 68, 69, 70). Detaljno je istražen zid A u dužini od 21 m. Pronađen je njegov kraj, a otkriven je djelić zida koji okomito udara na taj zid (tu će se sljedeće godine nastaviti istraživanja). Pronađeno je 159 ulomaka gotičkog kamenog pokućstva i nešto ulomaka fresaka. U svim dosadašnjim kampanjama istraženo je 229 grobova (bilo je i više ukopa u jednom grobu). Istraživanje je vodio prof. Radimir Jurić, muzejski savjetnik i voditelj Srednjovjekovnog odjela Arheološkoga muzeja, dok je suvoditeljica bila mr. Tanja Kolak, viša kustosca Muzeja Like u Gospiću. Višekratno je na terenu boravio g. Dalibor Šušnjić, dipl. arh., pročelnik Konzervatorskog odjela u Gospiću.

- Biograd na Moru - Sv. Ivan Evanđelista

Od 20. veljače do 9. ožujka 2009. trajala su zaštitna arheološka istraživanja u Biogradu na Moru (prolaz između Narodnog trga i Ulice Sv. Ivana, odnosno uz apside crkve sv. Ivana Evanđeliste). Istraženo je 10 grobova, od kojih je najviše bilo dječjih. Najvećim dijelom su uništeni novijim gradnjama. U grobovima nije bilo nalaza. U iskopu je pronađeno i nešto kasnosrednjovjekovne i novovjekovne keramike. Navedeni grobovi i oni koji su pronađeni na Narodnom trgu (uz sjeverni zid crkve sv. Ivana E.) i u Ulici sv. Ivana godine 2008. čine jednu cjelinu vezanu uz crkvu sv. Ivana. Tu se pokapalo od ranog srednjeg do ranog novog vijeka. Zaštitna arheološka istraživanja su potporom Grada Biograda zajedno proveli stručnjaci Arheološka muzeja Zadar i Zavičajnog muzeja u Biogradu. Istraživanja je vodio Radimir Jurić, muzejski savjetnik i voditelj Srednjovjekovnog odjela Arheološkoga muzeja.

- Zadar - Relja

U periodu od 1. travnja do 20. srpnja 2009. obavljeno je zaštitno arheološko istraživanje na Relji u Zadru, između ulica Polaćišće i Petra Svačića, na prostoru aktualnoga parkirališta, kč. 4820/9, 4820/11, 4820/2, 4820/6, 4820/2, 4820/3, 4828/8, 4820/1 k.o. Zadar. Prema konzervatorskim uvjetima istražena je površina od približno 920 m² koja se pruža 15 m od ruba prema sredini navedene parcele odnosno parkirališta. Pronađeno je ukupno 58 grobova iz perioda od 1.–4 st. Zastupljena su oba ritusa sahranjivanja, incineracija i inhumacija. Istraživanja su vodili Goran Skelac ispred tvrtke Geoarheo iz Zagreba, voditelja predmetnog istraživanja, i Timka Alihodžić ispred Arheološkoga muzeja Zadar. Sva građa pohranjena je u Arheološkom muzeju Zadar.

- Vrana - Baštijunski brig

Temeljem ugovora Arheološkog muzeja Zadar i poduzeća "Golf centar Biograd" (VMD Promet d.o.o. iz Zagreba) djelatnici Muzeja u studenom i prosincu 2008. pristupili su rekognosciranju i reambulaciji šireg prostora aktualnog odlagališta otpada općina Biograd i Pakoštane, predviđenog za izgradnju golf igrališta, te užeg i šireg područja zone utjecaja. U dogovoru s "Golf centrom Biograd", a po izvješću o rezultatima rekognosciranja, odlučeno je istražiti jedan od otkrivenih položaja, te s nekoliko sonde otkriti moguće prostiranje većeg antičkoga gospodarskog kompleksa i srednjovjekovnog sela. Istraživanja su trajala od 4. do 28. svibnja do 2009. ili ukupno 18 radnih dana. Investitor je sa svoje strane osigurao 4 radnika i potreban alat.

Prvim izlaskom na teren postavljena je kvadratna mreža, 36 kvadranta 4x4 m. Istraženo je 13 kvadranta relativne dubine 0,4 do 0,6 m. Otkrivena je manja prostorija/zgrada dimenzija 5,6x7 m. Zidovi su sačuvani mjestimice u 1-3 niza kamena, srednjeg i većeg nepravilnog kamena (bunje) s debelim slojevima bijele krupnozrnate žbuke (tehnika opus incertum). Temeljna stopa sačuvana je u 1-2 niza i građena je od grubljeg kamena srednje i manje veličine. Na više mjesta temeljna stopa nedostaje, te se za utemeljenje koristio živac kamen. Prostorija je zasigurno bila prizemna, prekrivena krovom građanim od krovnih crijepova i opeka (otkriveni ulomci imbreksa i tegula). Nije bilo moguće otkriti s koje se strane nalazio ulaz, jer su mjestimice zidovi prostorije uništeni izoravanjima. Drugih ostataka arhitekture nije bilo. Preostali istraženi kvadranti dali su samo malo ulomaka antičke keramike.

S tri sonde pokušalo se otkriti moguće prostiranje većeg antičkog gospodarskog kompleksa i srednjovjekovnog sela. Sonde su postavljene van pretpostavljenog areala srednjovjekovnog sela, radi potvrđivanja mogućih rubnih dijelova. Nisu otkriveni ostatci arhitekture ni materijalne kulture. Istraživanje je vodila Kornelija A. Giunio, viši kustos i voditelj Antičkoga odjela Muzeja.

- Škabrnja - Sv. Marija

Prilikom iskopa kanala za vodovod u ulici sv. Marije, a u neposrednoj blizini crkve sv. Marije (Ambar) u Škabrnji naišlo se na grobove. U dogovoru s Općinom Škabrnja, Arheološki muzej Zadar je 6. svibnja 2009. prišao istraživanjima sa svojom stručnom ekipom i fizičkim djelatnicima koje je osigurala Općina Škabrnja.

Radovi su se izvodili na dužini od 95,3 m i širini kanala od 0,8 do 0,9 m. Poradi kompleksnosti istraživanja i pojave velikog broja grobova istraživanja su se izvodila do 3. lipnja 2009. (ukupno 19 radnih dana). Evidentirano je 26 položaja s ostacima grobova koji su velikim dijelom bili uništeni strojnim iskopom kanala. Od tih položaja istraženi su samo najugroženiji. Na ukupno 9 položaja istraženo je 12 grobova od kojih su gotovo svi imali grobnu arhitekturu. Prema nalazima (više brončanih vitica, 1 prsten, 2 puce) radi se o grobovima koji se datiraju od kasnog do ranog novog vijeka. Najznačajniji nalazi pronađeni su u grobu 10 koji se nalazio 50-ak metara istočno od crkve sv. Marije i pripada kasnome rimskom razdoblju (4.-5. st.). Grob je presječen iskopom kanala, ali nije u cijelosti uništen. Radi se o zidanoj grobnici koja je bila pokrivena velikom, debelom, pločom. Pronađene su 4 keramičke posude (1 zdjela, 3 vrčića), 1 željezno šilo, 7 čavala i jedna uljanica. Istraživanja je vodio Radomir Jurić, muzejski savjetnik.

- Zadar - Glagoljaška ulica

U razdoblju od 12. svibnja do 1. srpnja 2009. izvršeni su arheološki nadzor i istraživanje u Glagoljaškoj ulici u Zadru. Tijekom arheološkog istraživanja otkriveno je 13 grobova. Od toga broja 10 grobova istraženo je u cijelosti, 2 su istražena djelomično, a 1 je samo dokumentiran. Navedena 3 groba nisu istražena u cijelosti zbog visokonaponskog električnog kabela koji je priječio pristup. Svi otkriveni grobovi potječu iz razdoblja kasne antike. Zabilježena su tri načina pokapanja. U tri slučaja pokojnici su pokopani u amforama, kod šest grobova zabilježeno je pokapanje u konstrukcijama načinjenim od tegula, a četiri pokojnika su pokopana u običnu zemljanu jamu. Osim otkrivenih grobova, koji popunjavaju topografsku sliku antičkih nekropola Zadra, na nalazištu je pronađena i velika količina pokretne arheološke građe koja nije u izravnoj vezi s navedenim grobovima, a datira se od 1. do 6. st. nakon Krista. Među ostalim, pronađeno je mnoštvo kamenih kockica mozaika, antički brončani novci i ulomci fine i grube keramike. Istraživanje je vodio Jakov Vučić, kustos Antičkog odjela Muzeja.

- Nin - Sv. Grgur

Arheološki muzej Zadar – Muzej ninskih starina na osnovu ugovora potpisanog s Cestama – Varaždin, a zbog gradnje nove trase državne ceste D – 306, Zadar – Nin – Vir, započeo je 23. svibnja 2008. arheološke radove na lokalitetu sv. Grgur gdje se nalazi i ostaci istoimene crkve. Sam lokalitet smješten je neposredno uz lijevu stranu današnje trase državne ceste D – 306, na

udaljenosti od oko 1,5 km zapadno od stare gradske jezgre. Ovo nije prvi put da se na ovoj lokaciji provode arheološka istraživanja. Na osnovu arhivskih podataka poznato je da je crkva već jednom bila otkopana, i to u periodu od 1929. do 1930. g., pod vodstvom danskog arheologa E. Dyggvea. Tadašnjim istraživanjima u potpunosti su iskopani gabariti pravokutne crkve s polukružnom apsidom, dimenzija 5,6x9,8 m. Nažalost, zbog gradnje mitraljeskog gnijezda za II svjetskog rata i zbog izgradnje bine iznad ostataka crkve za vrijeme proslave "Branimirove godine" 1979. g. ostaci crkve uvelike su devastirani.

Ovogodišnjim istraživanjima najvećim je dijelom istražen prapovijesni humak na kojem je smještena sama crkva. Nažalost, zapadni dio humka ili je uništen obradom zemlje ili ga u manjoj mjeri nije bilo moguće istražiti zbog nesređenih imovinsko-pravnih odnosa. Sama konstrukcija humka u potpunosti je zemljana, te načinjena od nasute pjeskulje. Humak je ovalnog oblika i arheološki je istražen u dimenzijama 18,3 (širina) x 14,1 (dužina) metara. Zbog devastacije, dužinu humka nije bilo moguće ustvrditi.

Arheološki nalazi pronađeni su samo na rubnom dijelu humka. Nalazi su dosta skromni i sačinjava ih 30-ak ulomaka brončanodobne keramike, jedna igla, jedna fibula, ulomak fibule, te jedan srednjovjekovni novčić. Na dnu humka, na kamenu živcu, pronađeni su ostaci groba formiranog od nabijene zemlje dimenzija 2,05x1,25 m. Nažalost, u grobu nisu pronađeni niti osteološki ostatci, niti bilo kakvi drugi nalazi.

Nakon istraživanja, a zbog zaštite ostataka crkve sv. Grgura, uz pomoć mehanizacije ponovno je formiran zemljani humak pod koji su zatrpani i ostaci crkve. Istraživanje je vodio Mate Radović, kustos i voditelj Muzeja ninskih starina.

- Novalja - Sv. Juraj u Caskoj

Financijskom potporom Ministarstva kulture i Grada Novalje od 8. lipnja do 24. srpnja 2009. provedena su arheološka istraživanja na položaju Sv. Juraj u Caskoj kod Novalje. Stručna ekipa Arheološkog muzeja, u dogovoru s Konzervatorskim odjelom iz Gospića usredotočila je radove na crkvu sv. Jurja i njezin bliži okoliš, te djelomice na graditeljske ostatke utvrde. Na početku radova uređen je jedan dio utvrde, posebice onaj istočni. Presloženo je i na drugo mjesto prenijeto preko 55 m³ raznog kamena crkve i utvrde (sedra, pješčanik, klesanci, obrađeni ulomci starijih građevina, cigla). U cijelosti je istražen unutarnji dio crkve (sonda 1) i njezin okoliš (sonda 2). Istraženo je 6 grobova (većinom višekratni ukopi, bez nalaza).

Sonda 2 otvorena je ispred pročelja crkve (vel. 5x2,5 m, dubina 0,5–1,2 m) i s njezine južne strane (vel. 11,5x2 m, proširenje 1,5x1 m dva puta za grobove). U ovoj sondi istraženo je i dokumentirano sedam zidova i dvije podnice. U ovoj fazi istraživanja ne može se sa sigurnošću govoriti o namjeni tih objekata.

Sonda 3 (3,42 m², dubina 0,4–1,5 m) otvorena je u južnom dijelu utvrde, u prostoriji označenoj slovom K, na spoju zidova 8 i 9 koji se razlikuju načinom gradnje. Zid 9 je vanjski obrambeni zid utvrde, a zid 8 je pregradni zid jedne od prostorija u tom dijelu utvrde i građeni su u različitim razdobljima života na utvrđi. To će se još bolje definirati budućim istraživanjima.

Prema naputku Konzervatorskog odjela u Gospiću, sonde 2 i 3 (do budućih radova) prekrivene su geotekstilom i djelomice zatrpane. Tijekom radova u sondi 2 i prilikom razvrstavanja kamenja pronađeno je više ulomaka crkvenog namještaja, koji su odmah nacrtani i fotografirani, te privremeno pohranjeni u OŠ "A. G. Matoš" u Novalji. U slojevima, ponajviše štuta i djelomice obrađenog kamena, našlo se i više ulomaka zemljanih posuda (gruba keramika, crnapečena s ukrasom valovnice, manja količina majolike i dr.), te kasnosrednjovjekovni mletački novci. Rezultati dosadašnjih istraživanja su respektabilni i donose nova saznanja o kasnoromaničkoj crkvi sv. Jurja i samoj utvrđi, pa svakako valja nastaviti istraživanja u narednom razdoblju. Istraživanja je vodio Radomir Jurić, muzejski savjetnik, a suvoditelj je bio prof. Aleksij Škunca iz Novalje.

- Bibinje - Sv. Petar

Od 2. do 23. prosinca 2008., te od 19. do 30. siječnja 2009., uz višekratne prekide poradi čestih kišnih dana i jakih bura, trajala su zaštitna arheološka istraživanja crkve sv. Petra na položaju Petrina u Bibinjama. Radovi su provedeni financijskom potporom Zadarske županije i Općine Bibinje. Nakon stanke od četiri godine nastavljena su istraživanja u unutarnjem dijelu crkve, posebice u blizini svetišta koje je devastirano izgradnjom talijanskog bunkera nakon I. svjetskog rata. Očišćen je i ureden cijeli okoliš crkve. Istraživanja je vodio Radomir Jurić, muzejski savjetnik i voditelj Srednjovjekovnog odjela Muzeja.

- Hidroarheološko rekognosciranje i sondažno istraživanje na dijelu zadarskog akvatorija

Na osnovi Rješenja Konzervatorskog odjela u Zadru od 4. rujna 2009. Odjel za podmorsku arheologiju je od 15. do 24. rujna 2009. obavio hidroarheološko rekognosciranje i sondažno

istraživanje dijela zadarskog akvatorija. Radovi su obavljani uz pomoć Interventnog odjela PU zadarske i nekolicine kolega iz Poljske. Radovi su obavljani novim 9-metarskim brodom (Calafuria) vlasnika Đanija Iglia, koji ga je ustupio besplatno uz naknadu cijene goriva, 5,65-metarskim gumenjakom Muzeja i 5-metarskim gumenjakom Interventnog odjela PU zadarske. U radovima je sudjelovalo ukupno 15 ronilaca. Osim voditelja dr. S. Gluščevića učešće su uzeli: dr.sc. Andrzej Pydyn, profesor podmorske arheologije na Sveučilištu "Nikola Kopernik" u Torunu, instruktor I** (PADI MSDT), arheolozi Karolina Wychowaniak, ronilac R**, Natalia Grążawska, ronilac R**, Marta Jeka, ronilac R**, Aleksandra Karnicka, ronilac R**, studenti Michał Grabowski, ronilac R**, Paweł Stencel, ronilac R** i Karol Pydyn, PADI Rescue Diver, svi također sa Sveučilišta "Nikola Kopernik" iz Toruna. Uz njih, ukupno je sudjelovalo pet djelatnika Interventne policije PU zadarske i to: Denis Glavan, Ante Došen, Zvonimir Ražov, Dejan Bačić i Roko Mrkela (dva su se na polovici akcije zamijenila). Uz njih je sudjelovao i Đani Iglia, ronilački instruktor I** iz Zadra.

Rekognosciranje i dvodnevno sondažno istraživanje s iznosom od 15.000,00 kuna financirano je od strane Arheološkog muzeja Zadar (troškovi goriva za sva plovila, pumpe i kompresore, troškovi smještaja za djelatnika Muzeja, troškovi prehrane za S. Gluščevića i Đ. Iglia), vlastitim udjelom stranog dijela ekipe (put, smještaj, prehrana) i vlastitim sredstvima za prijevoz do Silbe, prehranu i smještaj djelatnika Interventnog odjela PU zadarske.

Podmorsko rekognosciranje obavljeno je na dijelu zapadnog dijela zadarskog akvatorija.

Obuhvatilo je ukupno 10 lokacija. Njihove pozicije su uglavnom u grubim naznakama dobivene od kočara, malih ribara i ronilaca. Na nekim se lokacijama radilo već ranije, ali uslijed velike, već učinjene devastacije, kao i mogućnosti potpunog uništenja nekih lokaliteta pristupilo se dodatnom pregledu. Za rekognosciranje je bilo predviđeno još nekoliko lokacija, osobito na otoku Olibu gdje je nađena amfora iz 10. st., ali uslijed nedostatka vremena, nepravilna s brodom i ogromnog prostora kojega je valjalo pregledati (oko 3 milje dužine na dubini od 26-30 m) od tog se pretraživanja odustalo.

Pregled se obavio na dvije lokacije na otoku Silbi: u Uvali sv. Ante gdje su na dubini od 15 m zapaženi samo nedefinirani ulomci keramike. Negativan rezultat bio je i na "skali" ispred Uvale sv. Ante (dubina 30 m) gdje su podaci govorili o ulomcima amfora, ali nije nađeno ništa.

Slijedeći GPS podatke o lokalitetu u zaronu u plavo, nekoliko stotina metara južno od svjetla na rtu Južni Arat, na otoku Silbi, na dubini od 40 m našli su se ostaci nekoliko necjelovitih amfora od kojih neke pripadaju tipu s ljevkastim otvorom.

Na južnom Grebenu, na 41 m dubine, provjerila se 15-ak godina stara informacija o manjem arealu s ostacima amfora. Kako je struja na većem dijelu bila iznimno jaka, moguće je kako se mimoišlo traženu lokaciju (10x10 m).

Na drugoj pličini zapadno od Zapadnog Grebena kod otoka Silbe obišao se (zbog dodatne foto dokumentacije) položaj devastiranog brodoloma koji sadržava ostatke tegula.

Na trećoj pličini, također zapadno od Zapadnog grebena, gdje se nalaze ostaci devastiranog brodoloma kojemu su glavni teret činile globularne amfore za ulje tipa Dressel 20 također se napravila dodatna foto dokumentacija. Isto se tako, zbog dodatne analize i boljeg kronološkog okvira, pokupilo dosta ulomaka različitih tipova gruboga keramičkog posuđa koje je činilo dio broskog tereta. Premda se lokalitet proteže do 38 m dubine radovi su obavljani do dubine od 20 m, gdje se nalazi i glavnina ostataka. Ovo je, za sada, jedini poznati brodolom s tim tipom amfora (proizvođenih u Hispaniji) na istočnoj obali Jadrana.

Na istoj pličini u pravcu istoka zamijećeno je balastno kamenje koje nije registrirano prigodom obilaska 2006. g., a koje možda pripada istom brodolomu. Moguće je, međutim, da balastni kamen predstavlja integralni dio keramičkih ostataka uočenih s južne strane iste pličine. Kako su uviđaj napravili nearheolozi, svakako je potrebno još jednom temeljito obići tu stranu treće pličine i utvrditi o čemu se točno radi.

Pregled većega areala napravio se i u plitkom moru u uvali Banjve (Banve na nekim kartama) na otoku Olibu. Na kopnu postoji velik broj zidova, mjestimično sačuvanih u visini većoj od 2 m, koji vjerojatno pripadaju nekom ranorimskom građevnom sklopu. U njihovoj su blizini i relativno dobro očuvani ostaci starokršćanske crkve, sa zidovima nerijetko visokim 4-5 m. Sama uvala je posuta ulomcima keramike, čiji se vremenski raspon kreće od rane antike do renesanse.

U uvali Pržine, na otoku Molatu, gdje postoje ostaci najbolje sačuvanog brodoloma s teretom tegula i imbreksa na hrvatskom dijelu Jadrana, napravljena je dodatna fotodokumentacija.

Na pličini Metla kod otoka Sestrinja, na dubini od 4-10 m, nalaze se pretežno kalcificirani ostaci najvjerojatnije jednog brodoloma. Međutim, kako se radi o manjim ulomcima različitih tipova amfora, sitnog materijala odnosno dolija, bit će potrebna detaljna analiza kako bi se točnije moglo kazati o vremenu u kojem se brodolom dogodio.

Sondažno je istraživanje u trajanju od dva dana napravljeno na sjevernoj strani Južnog grebena na dubini od 32-36 m. Na površini pijeska su većim dijelom bila vidljiva dva veća sidra (vjerojatno željezna), kao i sami vrhovi dvije grupe topova vrlo jako kalcificirane. Cilj je bio sondirati teren kako bi se točnije utvrdilo o čemu se zapravo radi. Ustanovilo se kako je riječ o dva cjelovita i jednom djelomično sačuvanom željeznom sidru s alkom. Isto su tako u prvoj grupi registrirana četiri topa (jedan necjelovit), a u drugoj tri topa (također jedan necjelovit). Tanki sloj pijeska prekriva brojne neprepoznatljive kalcificirane željezne ulomke ili one uz koje se nalaze i komadi drva. Osim spomenutog, nađene su dvije necjelovite staklene kvadratne boce odnosno tri otvora od kojih dva zatvorena metalnim poklopcem. Na suprotnom kraju je nađeno nekoliko cjelovitih primjeraka različitih tipova glaziranog keramičkog posuđa, kao i jedan cjeloviti keramički ukrašeni vrč. Brodolom, prema preliminarnim podacima, pripada ostacima broda od najmanje 35-40 m dužine. Na osnovi izvađenog materijala može se kazati kako brodolom vjerojatno pripada prvim stoljećima novog vijeka. Točnije kronološke odrednice moći će se iznijeti nakon detaljnije analize materijala, a nakon obavljene desalinizacije. Isto je tako uzet komad dobro očuvanog drveta (rebro ili dio lafeta topa) koje će biti podvrgnuto dendrokronološkoj analizi. Nakon istraživanja lokalitet je posut tankim slojem pijeska.

Vođen je detaljan dnevnik u kojemu su skicirani gotovo svi nađeni ulomci, što predstavlja mnogo bolju dokumentaciju nego li je to npr. privremeni inventar. Isto je tako sav materijal snimljen jednom ili više puta kao prethodna dokumentacija. Svi su predmeti označeni i spremljeni u košarice, a nakon povratka su preneseni u Arheološki muzej Zadar, gdje su u bazenima sa slatkom vodom podvrgnuti desalinizaciji.

Arheološki nadzor

- Vir

Temeljem ugovora o gradnji IV faze magistralnog cjevovoda Petrčane – Nin – Vir, sklopljenog između Vodovoda d.o.o. Zadar (naručitelj) i Vodoinstalacija d.o.o. Zadar (izvođač), uvjetovan je nadzor arheologa tijekom izvođenja radova. Izvođač radova obratio se Arheološkom muzeju Zadar – Muzeju ninskih starina zbog osiguranja nadzora, koji je navedena ustanova i osigurala tijekom radova u 2009. g. Tijekom nadzora, na položaju Put mula, naišlo se na ostatke crkve sv. Nikole. Njezini ostatci bili su vidljivi sve do 70-ih godina prošlog stoljeća, kada su zbog gradnje lokalne ceste zatrpani i prekriveni asfaltom. Tijekom mjeseca listopada ostatci crkve su u

potpunosti otkopani. Istraživanjem je utvrđeno da je velik dio crkve uništen gradnjom moderne infrastrukture, na što ukazuje i potpuno uništenje južnog zida crkve. Ostali zidovi sačuvani su ili samo u jednom redu ili samo u temeljnoj stopi. Sama crkva je longitudinalnog oblika s polukružnom apsidom na istoku, dimenzija 8,75x4,95 m. Vrlo interesantan podatak predstavlja činjenica da je pod crkve popločan opekama. Arheološki nadzor i istraživanje crkve sv. Nikole proveo je kustos Mate Radović, voditelj Muzeja ninskih starina. Nadzorom na ostalom dijelu vodovodne trase nije utvrđeno postojanje relevantnih arheoloških ili povijesnih ostataka.

- Cesta D–306

Tijekom 2009. g. djelatnici Muzeja ninskih starina, Mate Radović i Majda Predovan, vršili su povremeni nadzor na gradnji nove dionice ceste D–306 na potezu od Sv. Grgura u Ninu do virskog mosta. Nadzorom na trasi, osim manje količine keramičkog materijala evidentiranog na položaju Busje, nije utvrđeno postojanje niti jednog relevantnog arheološkog lokaliteta.

Rekognosciranje i inspekcija terena

- Rekognosciranje trase plinovoda kroz Zadarsku županiju

Temeljem Ugovora s Ministarstvom kulture, u razdoblju od 16. ožujka do 21. travnja 2009. g. obavljeno je sustavno arheološko rekognosciranje trase plinovoda na području Zadarske županije, od stacionaže 156+431 u općini Gračac, do 201+004 u k.o. Perušić Benkovački, te odvojci za Zadar (0+000 do 36+880), Biograd (0+000 do 12+657) i Obrovac (0+000 do 5+675). U rekognosciranju su sudjelovali Dražen Maršić, Ivan Čondić, Robert Maršić, Jakov Vučić, Timka Alihodžić i od vanjskih suradnika Martina Dubolnić. Ukupno je rekognoscirana trasa u dužini od 97 km na kojoj je pored poznatih pronađeno i nekoliko novih vrijednih lokaliteta. Izvješće o rekognosciranju proslijeđeno je Ministarstvu kulture, Upravi za zaštitu kulturne i prirodne baštine. Rekognosciranje je vodio Dražen Maršić, ravnatelj Muzeja.

- Nadin - Marići

Dana 22. travnja 2009. kustos Antičkoga odjela, Jakov Vučić, i dokumentarist Ivan Čondić obišli su položaj Marići u Nadinu. Gospodin Ante Marić (Nikolin) radeći na uređenju vrta kod svoje kuće pronašao je antičku paljevinsku grobnicu i donio u Muzej dio nalaza. Na osnovu toga imenovani djelatnici Muzeja obišli su navedenu lokaciju, k.č. 1015/34, k.č. 1015/94, k.o. Nadin.

Na pojedinim mjestima parcele nađeni se ulomci keramike, kosti i stakla. U najvišem dijelu parcele, u tlu su uočeni tragovi zidova. Sakupljeni su ulomci keramike, stakla i kosti. Gospodin Marić darovao je još jedan keramički balsamarij, keramički pršljen i ulomke zdjelice, koje je ranije našao na toj parceli. Naveo je i podatak da je njegov otac, na istoj parceli, pronašao kamenu urnu koju je predao prof. Š. Batoviću u Muzej. U urni su se nalazili balsamariji. O intervenciji je usmeno obaviještena Barbara Peranić iz Konzervatorskog odjela u Zadru.

- Nadin

Dana 17. kolovoza 2009., u pratnji djelatnika Konzervatorskog odjela u Zadru kustos Antičkoga odjela, Jakov Vučić, izašao je na intervenciju podno Nadinske gradine. Na terenu je zatekao iskop načinjen za potrebe izgradnje gospodarskog objekta. Iskop se nalazio izvan granica zaštite i u istom nisu uočeni tragovi pokretne arheološke građe.

2. ZAŠTITA

2.1. Preventivna zaštita

Preventivnoj je zaštiti u 2009. g. podvrgnut sav materijal otkriven na istraživanju Relje u Zadru, Ul. Polačišće i P. Svačića (inventar grobova je opran i prepakiran), kao i predmeti otkriveni prilikom hidroarheološkog rekognosciranja i sondažnog istraživanja na dijelu zadarskog akvatorija, koji su u bazenima sa slatkom vodom podvrgnuti desalinizaciji.

Radi preventivne zaštite velikog broja kamenih urni otkrivenih na nekropoli Relja i krovnih tegula i imbreksa s raznih lokaliteta, te njihova sistematiziranja i pohrane na jednome mjestu, dio bivše kotlovnice Muzeja postupno se uređuje kao njihov depo. Na više mjesta načinjene su snažne metalne police s drvenim puntima koje se postupno pune materijalom koji se tom prilikom fotodokumentira i inventira u program M++. Intencija je da se na taj način oslobodi i za obnovu pripremi prostor pred podrumskim lapidarijem antičkih spomenika, koji je još jedini od podrumskih prostora ostao neuređen.

2.2. Konzervacija

U restauratorskoj radionici za metal (J. Lovrić) obrađena je i konzervirana sljedeća sitna arheološka građa:

- Brončanih predmeta 102 komada (od toga 2 naušnice, 28 novčića, 4 prstena, 22 medaljice, 7 čavala, 1 ključ, 1 konjić, 3 komada žice, 2 komada lima, 3 ulomka nepoznatog predmeta, 19 komada ostale sitne građe, 6 ulomaka skulpture većih dimenzija, 1 posuda većih dimenzija, polovica brončanog ogledala s ručkom većih dimenzija i ponovna konzervacija 2 veće brončane posude).
- Srebrnih predmeta 13 komada (od toga 7 naušnica, 3 novčića, 1 ulomak naušnice, 1 prsten, 1 dugme).
- Koštanih predmeta 16 komada (od toga 9 igala, 1 perlica, 3 ulomka različitih predmeta, 1 pršljen, 1 kutijica, 1 iglenik).
- Keramičkih predmeta 4 komada (pršljeni).
- Staklenih predmeta 6 komada (perlice).
- Predmeta od staklene paste 2 komada (perlice).
- Olovnih predmeta 5 komada (1 ulomak ogledala i 4 ulomka nepoznatog predmeta).
- Jantarnih predmeta 23 komada (od toga 1 fibula, 4 prstena, 14 perlica, 1 stilizirana korica, 1 toaletna kutijica, 1 ulomak kutije, 1 figura).

Navedena građa potječe sa sljedećih lokaliteta: Biograd – Sv. Ivan Evangelista 2008. g., Starigrad – Sv. Petar 2008. g., Kruševo – Sv. Jure 2008. g., Pag – Caska 2008. g., Zadar – Zaton 2007. g., Kornati – Bisage 2006. g., Ivoševci – Burnum, Argyruntum – više položaja, Zadar – Poljana pape Ivana Pavla II, 2006. g.

Zbog potreba radionice u potpunosti je osposobljen digestor ugradnjom novog i jačeg ventilatora. U 2009. g. broj predmeta konzerviranih u ovoj radionici nešto je manji jer je jedini djelatnik na tim poslovima, Josipa Lovrić, po napatku doktora zbog rizične trudnoće morala otići na bolovanje. Usprkos brojnim pokušajima da se u Splitu, Zagrebu i Puli pronade zamjena u tom se naumu nije uspjelo. Na objavljeni su natječaj pristigle prijave dvaju kandidata, od kojih jedan nije ispunjavao uvjete natječaja, a drugi je sam odustao. Tijekom listopada i studenog 2009., zahvaljujući edukaciji Josipe Lovrić, konzervaciju manjeg broja jantarnih i koštanih predmeta obavila je vanjska suradnica M. Karmelić.

2.3. Restauracija

- U radionici za kamen, keramiku i freske konzervirani su i restaurirani sljedeći predmeti i spomenici: 291 ulomak fresaka s Foruma u Zadru, 3 veća komada zida s freskama ispod kojih se nalazi stariji sloj, 50 ulomaka fresaka iz Udbine, 15 predmeta od jantara, koštana cilindrična piksida s prikazom erota, 31 manji keramički predmet ili posuda, 22 ulomka tegula, 10 velikih keramičkih urni, 23 lucerne i 6 kamenih spomenika: jedna stela, ulomak sarkofaga, dvije skulpture nimfa, jedan žrtvenik, jedan alabastron.
- Od 12. svibnja 2008. u radionici pored stare djelatnice M. Zorice djeluje vanjski suradnik Marija Karmelić zbog čije se izobrazbe i u 2009. g. nastavila suradnja s HRZ-om, restauratorskom radionicom Arheološkog muzeja Istre u Puli i restauratorskom radionicom Arheološkog muzeja u Zagrebu. Nastavljena je i suradnja s privatnom restauratorskom radionicom "Krševan" u poslovima restauracije nekih kamenih spomenika (raniji programi), kao i s HRZ-ovom radionicom za kamen u Splitu, u svezi buduće restauracije carskih kipova iz Nina.

2.4. Ostalo

Izrada suvenira

U radionici za izradu suvenira obavljani su sljedeći restauratorski radovi i poslovi na izradi suvenira: izrađeno je 60-ak funkcionalnih kopija antičkih uljanica i drvene konstrukcije za izložbu *Svjetlo u tmini* – Noć muzeja 2009., 320 replika od umjetnog kamena, obnovljeno je 9 silikonskih kalupa, obnovljeni su gipsani kalupi i proizvedena 103 komada keramičkih replika, izrađeno je 710 komada replika uljanica i drugih manjih keramičkih predmeta, 40 prahistorijskih posuda od keramike, obavljeno je spajanje (lijepljenje) rimskoga nadgrobnog spomenika (stele) obitelji Ennius u Ninu, preuzeto je pet amfora iz Kukljice na otoku Ugljanu i izvršeno njihovo mehaničko čišćenje od naslaga kamenca, a izrađena su i 2 postolja za antičke spomenike postavljene na glavnom ulazu u Muzej.

3. DOKUMENTACIJA

3.1. Inventarna knjiga

U novu inventarnu knjigu koja se vodi u programu M++ tijekom 2009. g. upisano je 5.819 novih brojeva/predmeta:

- U Muzeju ninskih starina u programu M++ evidentirano je novih 538 predmeta ili ulomaka.
- Na Prapovijesnom odjelu inventirano je 255 predmeta.
- Antički odjel ukupno je inventirao 4048 predmeta (K. A. Giunio 472, T. Alihodžić 1329 predmeta, J. Vučić 765, vanjski suradnici I. Prtenjača 972 i I. Juras 510).
- Srednjovjekovni odjel inventirao je 478 predmeta (R. Jurić).
- Na Odjelu za podmorsku arheologiju inventirano je 500 predmeta (S. Gluščević).

U Muzeju ninskih starina u privremenu knjigu ulaska uvedeno je 2075 predmeta ili ulomaka predmeta s arheoloških istraživanja u Ninu.

3.7. Planoteka i fond dokumentacijskih crteža

- Izrađena je propisana tehnička dokumentacija (tlocrti i pogledi na zidove, crteži grobova, fotogrametrijski snimci sonde i dr.) sa svih arheoloških lokaliteta na kojima su vođena sustavna i zaštitna arheološka istraživanja (I. Čondić, R. Maršić, J. Vučić).
- Načinjeni su terenski crteži i geodetski snimak iskopa u Glagoljaškoj ulici u Zadru (J. Vučić).
- Dovršena je izrada pogleda na jugozapadno lice zidova crkve sv. Jure u Kruševu (J. Vučić).
- Obradeni su i za tisak prilagođeni snimci tlocrta crkve sv. Viktora na Telaščici (J. Vučić). Načinjen je geodetski snimak prije početka istraživanja Sv. Ivana u Biogradu i nacrtani svi grobovi otkriveni za vrijeme istraživanja (I. Čondić).
- Tuširani su crteži grobova s istraživanja u Radašinovcima, Biogradu i Udbini (katedrala sv. Jakova) (I. Čondić).
- Nacrtani su profili iz sonde sa Kule na Udbini (I. Čondić).
- Izrađena je dokumentacija s istraživanja Vrana-Baštijunski brig (I. Čondić).
- Načinjen je geodetski snimak kanala s položajem grobova otkrivenih kod crkve sv. Marije u Škabrnji (I. Čondić).
- Izrađeni su crteži grobova, arhitekture i nalaza (kamenih ulomaka), te presjeci i na kraju geodetski snimak istraženog područja crkve sv. Jure u Novalji iznad Caske (I. Čondić).

- Izrađena je sva prateća dokumentacija s istraživanja katedrale sv. Jakova na Udbini (fotografiranje, crtanje, snimanje, geodetsko snimanje; I. Čondić).
- Izrađeni su crteži 17 fibula za nove panoe u stalnom postavu prapovijesti (I. Čondić).
- Dipl. arheolog Damir Martinov dovršio je izradu tehničke dokumentacije za lokalitet Sv. Grgur. Izrađeni su crteži pečata s 25 lucerni za monografiju *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkome muzeju Zadar* (R. Maršić).
- Nacrtno je 29 predmeta i 68 pogleda s istraživanja u Caskoj 2005.-2007. g. (R. Maršić).
- Izrađeni su planovi rekognosciranja trase plinovoda u A-CAD-u (R. Maršić).
- Tuširani su crteži keramike i amfora s istraživanja Novigrad - antička luka 2003., 61 predmet, 85 pogleda (R. Maršić).
- Izrađeno je 5 crteža tlocrta i presjeka s istraživanja Novigrad - antička luka 2003. (R. Maršić).
- Izrađeni su crteži ulomaka bizantskih amfora s Kornata, vl. Emil Baraka, 11 ulomaka, 27 pogleda (R. Maršić).
- Izrađen je tlocrt lokaliteta Silba - Južni Greben 2009. (R. Maršić).

3.8. Fototeka

- Izrađen je kompletan katalog fototeke od 1952. do 2003. u svrhu buduće možebitne digitalizacije fototečne građe. Skenirano je i obrađeno 67 staklenih i 132 standardna negativa.
- Na poslovima fotografa i voditelja fototeke od 2. prosinca 2008. radi novi djelatnik, Robert Maršić, koji ujedno obnaša i dužnost dokumentarista.

4. KNJIŽNICA

4.1. Nabava

Nabavljeno je 345 svezaka knjiga i časopisa, od čega razmjenom 271, kupnjom 21, darovanjem 40, a vlastitom nakladničkom djelatnošću 4 sveska knjiga, časopisa i primjeraka sitnoga tiska te 9 fotokopija knjiga zbog nemogućnosti nabave originalnog primjerka.

4.2. Stručna obrada knjižničnog fonda

Inventirano je 365 sv. knjiga i 440 sv. časopisa (domaći=40, strani=400) ili ukupno 805 svezaka. Preuzimanjem bibliografskih zapisa (423), uzajamnom katalogizacijom (331) te katalogizacijom normativne baze (165) Knjižnica je povećala broj pretražive građe za 919 svezaka.

4.4. Služba i usluge za korisnike

Evidentirano je 138 zaduženja za djelatnike Muzeja te 283 za studente i druge korisnike, dok je korisničkih upita bilo znatno više. To je povećanje u odnosu na proteklu godinu.

4.5. Ostalo

- Revizija i otpis knjižnične građe

Tijekom 2008. u skladu s "Pravilnikom o reviziji i otpisu knjižnične građe" u Knjižnici je provedena revizija knjižničnoga fonda kojom je iz fonda Knjižnice otpisano 780 svezaka. I u 2009. g. nastavljeno je slanje popisa otpisane građe knjižnicama na tlu Hrvatske koje su na taj način ukupno preuzele 482 sveska.

- Digitalizacija kataloga knjižnice

Nakon višegodišnjih priprema konačno je pokrenut projekt digitalizacije kataloga knjižnice (1980./1995.) Krajem 2009. uspješno je završen rad na projektu te je Katalog spreman za instaliranje na web stranici Muzeja (www.amzd.hr) kako bi i on, uz Crolist, bio dostupan korisnicima.

Digitalizacija je zahtijevala skeniranje 929 kataložnih listića i njihovu obradu u programu za obradu slika Adobe Photoshop 7.0. Usporedno s tim kreirana je interna baza podataka u informatičkom programu Excel koja putem hiperveza omogućuje pretraživanje po autoru, naslovu i nakladničkoj cjelini te upućuje na sam kataložni listić. Tim postupkom obuhvaćena su 893 kataložna listića.

5. STALNI POSTAV

5.1. Novi stalni postav

I u 2009. g. nastavljen je rad na idejnom i izvedbenom projektu novoga stalnog postava antike. Izrada projekta nakon natječaja povjerena je arhitektonskom birou AB Forum d.o.o. iz Zadra. U studenom 2008. zgotovljen je idejni projekt, koji je 9. ožujka 2009. razmotren i odobren na sastanku Stručnoga povjerenstva za praćenje rada na postavu antike, u sastavu: Žarka Vujić, Nenad Cambi, Eva Brunović i Boris Čargo. Na temelju izvješća Povjerenstva, Hrvatsko muzejsko vijeće podržalo je daljnju razradu idejnog projekta stalnog postava antike. Nažalost, zbog galopirajuće krize tek pred kraj 2009. osigurana su sredstva za glavni i izvedbeni projekt. Uz prethodnu suglasnost Upravnog vijeća i nakon raspisanoga javnog natječaja posao je ponovno dobio AB Forum. Izrada glavnoga i izvedbenog projekta oteгла se na siječanj-veljaču 2010. godine. Sve poslove vezane uz rad na stalnom postavu antike koordinirala je K. Giunio, voditelj Antičkoga odjela Muzeja (pregled građe u depoima, izdvajanje, inventarizacija, rad na detaljnom popisu građe).

5.2. Izmjene stalnog postava

I u 2009. nastavljeni su nedovršeni radovi na izmjenama stalnog postava prapovijesti. Od 4. do 6. svibnja uz izloženu građu postavljene su nove dvojezične legende. Predviđena je potpuno nova koncepcija pregradnih panoa razmještenih po postavu prapovijesti, kao i nova koncepcija nekolicine panoa uz vitrine. Stalni postav prapovijesti trebao bi dobiti neke nove sadržaje koji se tiču željeznog doba i liburnske kulture, npr. teme o gradinskim naseljima, bedemima i kućama, fibulama, gospodarstvu i pomorstvu, religiji i običajima, pisanim izvorima. Na taj će se način osigurati bolji prijelaz u novi stalni postav antike, koji se nalazi na etaži ispod. Također je predviđeno i ažuriranje kronoloških tabli na početku prapovijesnoga postava, koje su potpuno zastarjele i neodgovarajuće najnovijim spoznajama o razvoju zemlje i evolucije čovjeka. Posao na panoima zajedno s obavljenom lekturom i prijevodom na engleski jezik završen je krajem listopada, sama izrada panoa predviđena je za početak 2010. g.

Kao pokušaj da se uredi glavni ulaz u Muzej, u njemu su 2009. postavljene dvije rimske kamene lapide: ulomak sarkofaga iz Danila kod Šibenika i ulomak friza iz Burnuma. Trajni ili privremeni

karakter njihova smještaja ovisit će o eventualnom rješenju ulaza za invalide i uopće izgledu i obnovi glavnoga ulaza.

6. STRUČNI RAD

6.1. Stručna obrada muzejske građe

- Nastavljena je stručna obrada stare i novije muzejske građe, u čemu je zbog rada na primopredaji staklene građe Muzeju antičkog stakla, pripremanja povremenih izložbi (*Lux in tenebris* početkom 2009., *Ars medica et pharmaceutica* krajem iste godine), te uvida i rada na stalnom postavu antike posebice prednjačio Antički odjel.
- Tijekom siječnja, veljače i ožujka nastavljeno je s inventarizacijom staklene građe jer ju je bilo potrebno inventirati, fotografirati i signirati prije primopredaje MAS-u. Dio građe koja nije pronađena u knjigama inventara dobila je nove inventarne brojeve (51). Inventirani su i pojedini kameni, keramički, koštani i metalni predmeti predviđeni za rekonstrukciju grobova i izlaganje u stalnom postavu MAS-a. Od 23. veljače do 23. ožujka 2009. obavljena je primopredaja navedene građe. Primopredaja je izvršena isključivo temeljem reversa, ali ne i odgovarajućeg Ugovora. Ispisano je 226 stranica reversa za 5813 predmeta.
- Od lipnja do prosinca 2009. obrađene su, razvrstane, signirane i inventirane sve antičke fibule u Muzeju, ukupno 716 komada; 612 fibula dobilo je nove inventarne brojeve, a 104 zadržalo stare.
- Od studenog do kraja prosinca trajala je stilsko-tipološka obrada keramičkog materijala s lokaliteta Vrana – crkva sv. Katarine i priprema građe za inventarizaciju u program M++.
- Od rujna do prosinca 2009. obrađeno je i u M++ unijeto 307 tegula.
- Obradeno je i u program M++ unijeto 150 predmeta iz grobova s lokaliteta T.C. Relja, 1989.
- Obavljeno je pranje grobnih nalaza s lokaliteta Relja-Ulica Polačišće.
- Obradeno je i u M++ unijeto 17 predmeta predviđenih za novi stalni postav antike. Na isti način je obrađeno 36 kamenih epigrafskih spomenika (iz starog fundusa, pod raznim inventarnim brojevima).
- U Muzeju ninskih starina iz obrađenog keramičkog materijala izdvojeno je 27 ulomaka tegula s pečatom. Svi ulomci su konzervirani, signirani i pripremljeni za objavu. Nastavilo se s

radovima na obradi keramičkog materijala s prethodnih istraživanja (Kraljevac, Sv. Asel, itd.), te se započelo raditi na obradi materijala s lokaliteta Banovac, a sve s ciljem selekcije materijala i njegove pripreme za unos u M++ program. Tijekom godine pregledan je, selektiran, nacrtan i pripremljen za inventarizaciju najveći dio metalnih, staklenih i koštanih predmeta koji se čuvaju u fundusu Muzeja ninskih starina.

- Čišćenje i desalinizacija materijala s različitih podmorskih lokaliteta. Posebice vrijedi izdvojiti pet amfora oduzetih policijskom akcijom u Kukljici na otoku Ugljanu.

6.5. Posudbe i davanje na uvid

Posudba i povrat muzejske građe

- U svrhu postavljanja izložbe *Moć boja – kako su boje osvojile svijet*, autorica Mirjane Randić i Aide Brenko, Etnografskom muzeju Zagreb od 1. ožujka do 31. prosinca 2009 god. posuđen je jedan riton danilske kulture s ostacima crvene boje, koji je objavljen i u katalogu izložbe. Trajanje izložbe inače je bilo predviđeno do 1. listopada, ali je zbog velikoga interesa produljeno do kraja prosinca.
- Za potrebe izložbe *Fragmenta sculpta – ranosrednjovjekovna kamena skulptura Kvarnera*, koju je od srpnja do kraja listopada 2009. u Rijeci organizirao Odsjek za povijest umjetnosti Fiozofskog fakulteta u Rijeci, u suradnji s Pomorskim i povijesnim muzejem Hrvatskoga primorja (voditeljica projekta prof. dr. Marina Vicelja-Matijašić), Arheološki muzej Zadar posudio je dva ulomka skulpture podrijetlom s otoka Paga (Novalja): kapitel iz Raba i jedan ulomak ciborija iz Novalje.
- Arheološkome muzeju Zadar vraćeno je 9 predmeta pohranjenih u zbirci Srednjovjekovnog odjela (koštani recipijenti, iglenici, češljevi i pršljeni), posuđenih za potrebe izložbe *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i roga*, koju je priredio Muzej Mimara iz Zagreba u trajanju od prosinca 2008. do kraja siječnja 2009. godine.
- S posudbe je vraćen i fragment atičkoga sarkofaga s motivom Ahila i Prijama posuđen Županijskom muzeju u Šibeniku za izložbu *Arheološki tragovi kultova i religija na šibenskom području*. Kopija istoga naći će svoje mjesto i u budućemu postavu toga Muzeja.
- S MHAS-om iz Splita dogovorena je buduća suradnja i dugoročna posudba rimskih šljemova iz Burnuma za izlaganje u novome stalnom postavu antike.

- Od kolovoza 2009. počela je korespondencija s Klovićevim dvorima oko posudbe četiriju eksponata predviđenih za veliku izložbu *Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti* koja se treba održati u bečkom Dom-und Diözesanmuseum. Autor izložbe je prof. dr. Nikola Jakšić, a od eksponata Arheološkog muzeja za izlaganje su predviđeni, plutej oltarne pregrade iz 11. st., jelenji parožak iz ranog 9. st., boca s kaležom iz 9. st. te križić iz Ždrijaca također iz 9. st.

Davanje na uvid

Mnogim je stručnjacima omogućen uvid u građu koju čuva Arheološki muzej Zadar.

- Karli Gusar s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru dan je na uvid veći broj ulomaka kasnosrednjovjekovne i novovjekovne keramike iz razloga pisanja doktorske disertacije.
- Martini Dubolnić iz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, zbog izrade doktorske disertacije "Civitas Aenona: primjer romanizacije liburnske teritorijalne općine", dana je na uvid razna slikovna i tehnička dokumentacija sa starijih arheoloških istraživanja u Ninu. Također joj je omogućen uvid u dio arheološkog materijala usko povezanog s temom radnje. Ista je pregledala i ostavštinu B. Ilakovca, zaslužnog istraživača ninskih starina.
- 16. prosinca, Omer Rak fotografirao je neolitske nalaze iz stalnog postava prapovijesti.
- Na zamolbu dr. sc. Maria Šlausa s Odsjeka za arheologiju pri HAZU, na osteološku obradu izručen je dio osteološke građe s lokaliteta Nin-Ždrijac. Drugi dio građe, koji se još uvijek čuva u Muzeju, trebao bi se na osteološku obradu poslati tijekom 2010. g.

6.6. Sudjelovanje na kongresima i savjetovanjima

- Dana 11. svibnja 2009. dvoje djelatnika Muzeja, Josipa Lovrić i Marija Karmelić, sudjelovalo je na Prvom susretu sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva u Zagrebu. Skup su zajednički organizirali Arheološki muzej u Zagrebu i Hrvatsko muzejsko društvo. Uz zanimljiva predavanja vezana uz restauraciju i preparaciju održana je i izložba plakata na kojima su predstavljeni radovi restauratora i preparatora. J. Lovrić je predstavila plakat pod naslovom "Restauracija srebrne naušnice s lokaliteta Sv. Jure, Kruševo 2008.g.", a M. Karmelić plakate "Konzervatorsko-restauratorski zahvati na keramičkoj urni s poklopcem" i "Konzervatorsko restauratorski zahvati na keramičkoj svjetiljci". Nakon Zagreba, izložba je tijekom srpnja i kolovoza postavljena i u crkvi sv. Donata u Zadru.

- Od 13. do 16. listopada 2009. djelatnici Muzeja C. Raspović, T. Alihodžić i M. Radović sudjelovali su na međunarodnom znanstvenom skupu "Arheološka istraživanja na srednjem Jadranu" i godišnjoj skupštini Hrvatskog arheološkog društva u Visu.
- R. Jurić sudjelovao je aktivno na Znanstvenom skupu "Stjepan Gunjača i hrvatska srednjovjekovna povijesno-arheološka baština", koji je održan u povodu 100. obljetnice S. Gunjače, od 3. do 6. studenoga 2009., gdje je referirao o djelovanju Stjepana Gunjače u Zadru. Dana 6. studenog skupina djelatnika Muzeja nazočila je predavanjima na skupu i predavanju kojeg R. Jurića.
- Dražen Maršić sudjelovao je aktivno na znanstvenom skupu "Sepulkralna skulptura zapadnog Ilirika i susjednih oblasti u doba Rimskog carstva", kojeg su u Splitu od 27. rujna do 3. listopada organizirali N. Cambi i G. Koch, gdje je referirao o nadgrobnim arama rimskog Jadera.
- S. Gluščević nastavio je i u 2009. g. sudjelovanje u radu TEMPUS projekta, te je nazočio sastancima u Piranu i Zadru. Sudjelovao je i na kongresima o staklu u Trstu i Piranu, kao i na Regionalnom seminaru UNESC-a održanom u Zadru.
- C. Raspović i D. Maršić nazočili su u Zagrebu predavanju "Inovacija i atraktivnost - Arheološki muzeji u Španjolskoj", koje su organizirali MDC i Veleposlanstvo Španjolske u Hrvatskoj.
- Muzejska pedagoginja, C. Raspović sudjelovala je i na radionici iške keramike, organiziranoj na Etnografskom odjelu Narodnog muzeja u Zadru, kao i na radionici slikarice Nives Čičin-Šain u MHAS-u u Splitu, pod nazivom "Moja arheologija", na kojoj je tema bila specijalna tehnika papier mache.

6.7. Publicistička djelatnost stručnih djelatnika

K. Giunio

- *Zadar – Poljana pape Ivana Pavla II., zaštitna arheološka istraživanja 2006./2007.*, Hrvatski arheološki godišnjak 4, Zagreb 2008., str. 406-409.
- *Božanstva i mitološki prikazi na svjetiljkama*, u: Lux in tenebris. Svjetlo u tmini, katalog izložbe, Zadar 2009., str. 14-17.

S. Gluščević

- *Zadar - Kolovare, Izvještaj o podmorskim radovima u antičkoj luci na Kolovarama u Zadru 2007. godine*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2009., str. 410-412.
- *Zaton - rt Kremenjača, Nastavak podmorskog istraživanja antičke luke u Zatonu u 2007. godini*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2009., str. 420-421.
- *Podmorje Pelješca, Rekognosciranje dijela podmorja u Kanalu Malog Stona*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2009., str. 581-582.
- *Rijeka Neretva (kod Komina), Rekognosciranje dijela korita rijeke Neretve kod Komina*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2009., str. 582-583.

R. Jurić

- *Pag – Stari Grad*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2008., str. 398.
- *Povljana (općina)*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2008., str. 405.
- *Radašinovci – Vinogradine*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2008., str. 404-405.
- *Starigrad Paklenica – Sv. Petar*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2008., str. 405.
- *Zadar – Sv. Dominik*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2008., str. 412-414.
- *Zadar – Ulica Ruđera Boškovića*, Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007, Zagreb 2008., str. 418-419.
- *Arheološka istraživanja u Biogradu na moru 2008. i 2009. godine* (katalog izložbe), (ur. G. Božulić), Zavičajni muzej Biograd na Moru, 2009, str. 1-6.
- *Izniman prinos hrvatskoj arheološkoj znanosti (uz 80. obljetnicu dr.sc. Janka Beloševića)*, Zadarski list, prilog Donat, Zadar 6. listopada 2009., str. 33.
- *Arheološki muzej u Zadru od 1944. do 1991.*, "Zadar i okolica od Drugog svjetskog rata do Domovinskog rata", Zbornik radova sa Znanstvenog skupa održanog 21. studenoga 2007. u Zadru (ur. T. Oršolić), Zadar 2009., str. 534-549.
- *Arheološka istraživanja katedrale sv. Jakova u Krbavi (Udbini, 2000.-2006.)*, Identitet Like: Korijeni i razvitak, Zbornik radova, knjiga 2 (ur. Ž. Holjevac), Zagreb-Gospić 2009., 493-511.

- *Fra Lujo Marun u zadarskom kraju*, Zbornik o Luji Marunu (ur. Ž. Tomičić i A. Uglešić), Šibenik-Zadar-Zagreb 2009., str. 66-79.
- *Stjepan Gunjača u Zadru*, Znanstveni skup "Stjepan Gunjača i hrvatska srednjovjekovna povijesno-arheološka baština", Split, 3.–6. prosinca 2009. (ur. T. Šeparović), Split 2009, 7.
- *Uz 80. obljetnicu života dr. sc. Janka Beloševića*, Obavijesti HAD-a 3, Zagreb 2009., str. 107-112.
- *Arheološki muzej u Zadru*, Zbornik Hrvatska arheologija u XX. stoljeću, Biblioteka XX. Stoljeće (ur. J. Hekman), Zagreb 2009., str. 321-356.

J. Vučić

- *Lux in tenebris – svijetlo u tmini*, Zadar 2009. (katalog izložbe).
- *Arheološka istraživanja crkve sv. Viktora u Telašćici*, Obavijesti HAD-a 41/2009., br. 3, Zagreb 2009, str. 77-86.

6.8. Stručno usavršavanje

- Stručne ispite položili su dokumentarist-fotograf Muzeja Robert Maršić s temom "Primjena totalne stanice pri iskopavanju tumula" i vanjski suradnik Marija Karmelić s temom "Konzervatorsko–restauratorski zahvati na keramičkim svjetilkama za potrebe izložbe *Lux in tenebris – svjetlo u tmini*".
- Majdi Predovan, vanjskoj suradnici Muzeja počeo je teći jednogodišnji status kustosa – pripravnika.
- Dana 12. lipnja 2009. zbog stručnog usavršavanja M. Karmelić odlazi u Arheološki muzej Split, gdje s višom preparatoricom Ikom Prpa-Stojanac razmjenjuje iskustava i upoznaje se s radom restauratorskih radionica Arheoloških muzeja u Splita. Dana 14. i 15. prosinca zbog stručnog usavršavanja i razmjene iskustava posjećuje Arheološki muzej u Zagrebu, gdje ju preparatorica Slađana Latinović upoznaje s radom na jantaru, kosti i metalu. 15. prosinca posjećuje Muzej za umjetnost i obrt gdje ju mentorica sa stručnog ispita za restauraciju restauratorica, savjetnik Maja Velicogna Novoselac, upoznaje s restauratorsko-konzervatorskim radionicama na keramici, metalu, tekstilu, polikromnoj skulpturi i štafelajnom slikarstvu.

6.10. Urednički poslovi, recenzija knjiga i članaka

Urednički poslovi odnosili su se na prikupljanje, recenziju i lekturu radova predviđenih za 23. i 24. svezak Diadore koji su u pripremi, završno tiskanje kataloga *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkome muzeju Zadar* (J. Vučić) i *Lux in tenebris – svijetlo u tmini* (J. Vučić), te sve pripremljene radove u svezi s tiskanjem kataloga izložbe *Ars medica et pharmaceutica* (K. Giunio-T. Alihodžić) te monografije *Ugradbeni i građevni portretni reljefi u Istriji i Dalmaciji* (D. Maršić).

6.11. Djelovanje u strukovnim društvima

Svi su djelatnici Muzeja nastavili su dosadašnje sudjelovanje u strukovnim društvima posebice u Hrvatskom arheološkom društvu (HAD). Kornelija A. Giunio članica je Matice Hrvatske i Associazione Nazionale per Aquileia u Akvileji (Italija). R. Jurić, muzejski savjetnik, član je i Matice hrvatske, Hrvatskog muzejskog društva, Hrvatskoga kulturnog društva "Napredak", Etičkog vijeća zadarske bolnice, Odbora za kulturu Zadarske nadbiskupije, Suda časti HAD-a, Nadzornog odbora Hrvatskog kulturnog društva "Napredak" i viši sveučilišni predavač Sveučilišta u Zadru.

6.12. Informatički poslovi Muzeja

Nastavljeni su radovi na opremanju i održavanju nove web stranice Muzeja. Planirano je obučavanje jednoga djelatnika Muzeja za njezino održavanje, kao i neki novi sadržaji: instalacija prvih triju brojeva Diadore u PDF formatu i pretraživanje digitalne baze knjižnice Muzeja. Okončanje ovih programa predviđeno je za početak 2010. g.

6.13. Ostalo

Od ljeta 2009. započele su pripreme za izložbu *Ars medica et pharmaceutica* za Noć muzeja 2010. Uslijedilo je više mjeseci rada na identifikaciji i obradi građe za ovu izložbu posvećenoj

rimskim medicinsko-farmaceutskim instrumentima iz fundusa Arheološkog muzeja Zadar (K. Giunio, T. Alihodžić). Dogovoren je postav izložbe, čišćenje prostora za njezino postavljanje (izložba postavljena na 1. katu zgrade Muzeja). Radovi na izložbi i katalogu zahuktali su se tijekom studenoga i prosinca.

7. ZNANSTVENI RAD

7.1. Tema i nositelj projekta

Mr. sc. Kornelija A. Giunio suradnica je na znanstvenom projektu prof. dr. Ž. Miletića "Kult i religija na istočnoj obali Jadrana" te na znanstvenom projektu prof. dr. M. Glavičića "Antički gradovi i naselja u Liburniji" Sveučilišta u Zadru, obuhvaćenih u program akademika N. Cambija "Istraživanje antičke civilizacije i kulture na istočnom Jadranu". Na istom programu N. Cambija suradnik je nadalje i prof. dr. Dražen Maršić.

7.2. Publicirani radovi

K. Giunio

- *Skulpture Nimfi iz Jadera*, Archaeologia Adriatica 2, Zadar 2008., str. 151-160. (izvorni znanstveni rad).
- *Vodeće svećeničke službe i kolegiji grada Rima i rimske provincije Dalmacije - sličnosti i razlike*, Histria Antiqua 18/1, Pula 2009., str. 409-424. (izvorni znanstveni rad).

S. Gluščević

- *Archaeological analysis of Roman glass excavated from Zadar, Croatia by a newly developed portable XRF spectrometer for glass* (K. Tantrakarn, N. Kato, A. Hokura, I. Nakai Y. Fujii & S. Gluščević), X-Ray Spectrometry, 2009., str. 121-127.
- *The Roman shipwreck from the 1st Century AD at Grebeni by the island of Silba (preliminary results)*, Adriatica maritima mediterranea 6, Rim, 2009., 69-87.

D. Maršić

- *Biješke uz dvije salonitanske portretne stele*, Tusculum 2, Solin 2009., str. 33-44 (izvorni znanstveni rad).
- *Dvije portretne stele iz antičkog Epidaura*, Archaeologia adriatica 2/1, Zadar 2009., str. 63-74 (izvorni znanstveni rad).
- *Rekonstrukcija nadgrobne stele obitelji Ennius iz Enone*, Histria Antiqua 18/2, Pula 2009., str. 35-42 (izvorni znanstveni rad).
- *Starinarski dnevnik Luje Maruna kao izvor za poznavanje rimske nadgrobne plastike: primjeri Burnuma i Ridera*, Zbornik o Luji Marunu: Zbornik radova sa Znanstvenog skupa o fra Luji Marunu u povodu 150. obljetnice rođenja (1857.-2007.), Skradin-Knin 7.-8. prosinca 2007., Šibenik-Zadar-Zagreb 2009., str. 56-65 (izvorni znanstveni rad).
- *Ugradbeni i građevni portretni reljefi Histrije i Dalmacije*, Zadar 2009. (monografija).

J. Vučić

- *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkome muzeju Zadar*, Zadar 2009. (monografija).

7.3. Znanstveno usavršavanje

- Voditeljica Antičkog odjela Muzeja, mr. sc. Kornelija A. Giunio nastavila je s izradom doktorske disertacije "Svećenici i svećeničke organizacije u rimskoj provinciji Dalmaciji" prijavljene na Sveučilištu u Zadru (mentor akademik N. Cambi).
- Djelatnik Antičkog odjela, Jakov Vučić, nastavio je s izradom doktorske disertacije "Topografija i kulturni profil naronitanske dijeceze (mentor B. Migotti).
- Voditelj Srednjovjekovnog odjela, Radimir Jurić, nastavio je doktorski studij na Sveučilištu u Zadru intenzivno radeći na temi "Starohrvatski nakit u Dalmatinskoj Hrvatskoj i Istri od 7. do 11. st."
- Voditelj Muzeja ninskih starina Mate Radović nastavio je magistarski studij na Sveučilištu u Zadru na temu "Starohrvatska groblja 7.–12. st. na području sjeverne Dalmacije".

9. IZLOŽBENA DJELATNOST

- *Lux in tenebris - svjetlo u tmini*

Sv. Donat, od 30. siječnja 2009., povodom manifestacije Noć muzeja 2009.

Autori izložbe: Jakov Vučić i koautorice Kornelija Giunio i Timka Alihodžić.

Za potrebe izložbe obrađeno je 129 uljanica, a prema scenariju Jakova Vučića, snimljen je i dokumentarni film koji se prikazivao na otvorenju izložbe (autori J. Vučić i I. Čondić).

Na otvaranju izložbe predstavljene su i dvije publikacije: pripadajući katalog izložbe i katalog *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkom muzeju Zadar* autora J. Vučića.

- Izložba je gostovala od 18. svibnja do 14. lipnja u Muzeju grada Šibenika, a od 4. rujna do 10. listopada u Muzeju ninskih starina.

- *Arheološka istraživanja u Biogradu 2008. i 2009*

Izložbu su priredili djelatnici Srednjovjekovnog odjela pod vodstvom R. Jurića i u suradnji sa Zavičajnim muzejom iz Biograda na Moru, a otvorena je u sklopu Dana Zadarske županije.

Izbor svih ilustracija, tekst za izložbu, tekst u prigodnom katalogu: R. Jurić

- *Gradine Kaštela i okolice*

Muzej ninskih starin, 23. srpnja - 30. kolovoza 2009.

Gostovanje izložbe autora Tonka Bartulovića i Ivana Šute iz Muzeja grada Kaštela.

- U kolovozu i rujnu u crkvi sv. Donata postavljena je izložba plakata i postera s Prvog susreta Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva, održanog u Zagrebu od 11. do 24. svibnja. Izložba je pobudila veliki interes javnosti i stranih turista jer je bila postavljena na galeriji sv. Donata te je tako obogatila ponudu toga prostora u ljetnim mjesecima.

10. IZDAVAČKA DJELATNOST

10.1. Tiskovine

- J. Vučić, *Lux in tenebris – svijetlo u tmini*, Zadar 2009. (katalog izložbe; prilog K. Giunio).
- J. Vučić, *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkome muzeju Zadar*, Zadar 2009. (monografija).

- D. Maršić, *Ugradbeni i građevni portretni reljefi Histrije i Dalmacije*, Zadar 2009. (monografija).

11. EDUKATIVNA DJELATNOST

11.1. Vodstva

Prema rasporedu koji je vodila muzejska pedagoginja C. Raspović djelatnici Muzeja proveli su kroz postav Arheološkoga muzeja, ali i stalni postav Muzeja ninskih starina, kao i uopće Zadar i Nin više organiziranih skupina i pojedinaca. Izdvajamo najbrojnije posjete Muzeju:

- 31. siječnja grupu od 20 studenata povijesti vodila je prof. dr. Anamarija Kurilić.
- 14. ožujka grupu od 14 osoba koje polažu za turističke vodiče vodio je prof. R. Jurić.
- 18. ožujka Muzej je posjetilo 100-njak učenika OŠ Bartola Kašića, a kroz Muzej ih je provela Cvita Raspović.
- 23. ožujka Muzej je uz pratnju vodiča posjetila grupa 30 učenika srednjih škola.
- 3. travnja grupu od 20 studenata Hrvatskih studija (Povijesti) kroz srednjovjekovnu zbirku vodio je R. Jurić, a kroz prapovijesnu zbirku J. Vekić. Isti dan Muzej je posjetila i grupa od 50 fizioterapeuta koja je posjetila i crkvu sv. Donata.
- 4. travnja grupu od 72 učenika gimnazije Vladimir Nazor iz Splita kroz Muzej i Sv. Donat vodio je ravnatelj D. Maršić.
- 6. travnja Muzej i Sv. Donat pohodila je grupa od 50 učenika srednjih škola (sudionici natjecanja iz hrvatskog jezika).
- 29. travnja grupu od 28 učenika OŠ P. Šegedina iz Šibenika kroz Muzej je provela muzejski pedagog C. Raspović.
- 14. svibnja u posjeti je 38 učenika srednje škole Obrovac, a sljedeći dan 30 učenika Gornjogradske gimnazije iz Zagreba i 48 učenika iz Šibenika.
- 16. svibnja 30 članova Društva prijatelja kulturne baštine iz Splita kroz muzej je vodio prof. R. Jurić, kao i grupu 40 učenika OŠ Sveti Petar iz Orehovca.
- Na Međunarodni dan Muzeja, 18. svibnja, u posjetu je stiglo 20 osoba D.V. Voštarnica i 30 učenika iz Rijeke.

- 21. svibnja grupu od 40 učenika Pomorske škole kroz muzej je vodila N. Čondić, voditeljica prapovijesne zbirke.
- 4. lipnja Muzej je posjetila velika grupa od 190 učenika iz Bihaća. Kroz Muzej su ih proveli R. Jurić (2 grupe) i N Čondić (2 grupe).
- Grupu od 10 osoba iz USA kroz Muzej je 9. lipnja provela Kornelija Giunio.
- 8. rujna predstavnike Federacije ženskih Benediktinskih sestara iz 19 zemalja kroz Arheološki muzej i crkvu sv. Donata vodio je profesor R. Jurić.
- 5. listopada grupu od 10 učenika Škole za primijenjenu umjetnost i dizajn kroz muzej je vodila N. Čondić.
- 13. listopada ista je provela i grupu od 59 učenika 3. razreda O.Š. Škabrnja.
- 21. listopada grupu od 41 učenika 4. razreda OŠ Stankovci i 31 učenika 3. razreda Turističke škole kroz muzej je vodila muzejski pedagog C. Raspović.
- 26. listopada dvije grupe sa 71 učenikom OŠ Stankovci kroz muzej je također vodila C. Raspović.
- 28. listopada ista je imala vodstvo dviju grupa sa 66 učenika OŠ Poličnik.
- 11. i 12. studenog grupama od 45 i 36 studenata Kulture i turizma vodstvo je imao R. Jurić.
- 20. studenog veliku grupu od 109 učenika iz Splita, podijeljenu u tri grupe, kroz muzej su vodili R. Jurić (kroz srednjovjekomnu zbirku) i N. Čondić (kroz prapovijesnu zbirku).
- 24. studenog, na Dan Sv. Krševana tri grupe sa 165 učenika OŠ Smiljevac vodili su R. Jurić, J. Vekić i C. Raspović.
- 26. studenog grupi od 20 učenika OŠ Petra Preradovića (5. razred) vodstvo je imao R. Jurić.

11.2. Predavanja

- S. Gluščević s Odjela za podmorsku arheologiju održao je sljedeća predavanja: "Povijest hidroarheologije na istočnoj obali Jadrana" u Zreču (Slovenija) na 7. simpoziju "Diving ast" 2009.; "Brončana statua antičkog atlete iz lošinjskog podmorja" u Zadru, Matica Zadran; "The Glass of Zadar necropolas" u Piranu, na simpoziju "Na obalama Jadrana-proizvodnja, distribucija i trgovina antičkim staklom na Jadranu"; "O hidroarheologiji u Hrvatskoj" u Bibinju kod Zadra.

- Na Znanstvenom skupu "Stjepan Gunjača i hrvatska srednjovjekovna povijesno-arheološka baština" koji je održan u povodu 100. obljetnice S. Gunjače, od 3. do 6. studenoga 2009. R. Jurić referirao je o djelovanju Stjepana Gunjače u Zadru.
- Na međunarodni dan Muzeja, 19. svibnja, u okviru radionice "U(okvir)i", prof. dr. M. Šlaus održao je predavanje "Antropološka analiza kostura iz Velima i Radašinovaca".
- Na dan Arheološkoga muzeja Zadar, 30. studenoga 2009., u prostoru srednjovjekovne zbirke R. Jurić održan je predavanje pod naslovom "177 godina Arheološkoga muzeja u Zadru".
- Pred božićne blagdane održana su dva prigodna predavanja profesora s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru: 10. prosinca predavanje pod naslovom "Motiv Kristova rođenja u umjetnosti ranoga kršćanstva" održao je akademik N. Cambi, a 14. prosinca predavanje "Godišnji ciklus solarnih kultura" prof. dr. Željko Miletić.
- Na 21. Proljetnoj školi školskih knjižničara, u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje iz Splita (voditeljica Aka Krželj), C. Raspović održala je prigodno predavanje o Muzeju i djelatnosti Pedagoško-andragoškog odjela, s posebnim naglaskom na scensku igru "Kamen do kamena – Grad".

11.3. Radionice i igraonice

- U povodu Međunarodnog dana muzeja, a u okviru Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD, Pedagoško-andragoški odjel sudjelovao je u 14. muzejsko-edukativnoj akciji pod nazivom "U(okvir)i". Zahvaljujući suradnji muzejske pedagoginje Cvite Raspović i voditelja srednjovjekovne zbirke Radomira Jurića osmišljen je program u kome su okosnica bile radionice pod nazivom "...i grobovi govore o životu...". Pokazane su grobne cjeline izložene u Muzeju i tako je đacima približena kultura Hrvata, njihov socijalni status, bolesti, itd. Kao i svake godine napisan je tekst te su odabrane ilustracije za knjižicu koja se tiskala u Zagrebu i koja se distribuirala po cijeloj Hrvatskoj. Organizirano je i provedeno 5 tematskih radionica koje su trajale po dva školska sata. Sudionici su bili đaci osnovnih i srednjih škola. Djeca su prvo provedena kroz srednjovjekovnu zbirku, s naglaskom na grobove, a potom su crtanjem i klesanjem izrazila svoje kreativno viđenje na zadatu temu. Završno događanje sastojalo se od izložbe dječjih radova, predavanja R. Jurića, predavanja profesora Maria Šlause, glazbenog kutka koji su osmislili polaznici Glazbene škole s

profesoricom Lidijom Ledinić i na kraju radionice dr. M. Šlausa. Uz R. Jurića koji je bio suorganizator, realizaciju ovog projekta pomogli su Ivan Čondić (radio na ilustracijama, pozivnici i plakatu), Marija Zorica (u postavljanju izložbe), Frane Šunić (izrada odljeva koji su poklonjeni u nagradnoj igri), suradnica Muzeja Jelena Vekić i drugi.

- Pedagoško-andragoški odjel surađivao je i u provođenju projekta "Alpe–Adria" kojega organiziraju srednje škole s dvojezičnom nastavom u Hrvatskoj i inozemstvu, voditeljice prof. Davorke Franić. Zadaća Odjela bila je pripremiti i provesti radionice u Muzeju. Održane su ukupno 4 radionice. Prvi dio je bio upoznavanje sa zadarskom prošlošću i muzejima, s naglaskom na Arheološkom muzeju, i na koncu praktičan rad u glini i žici inspiriran muzejskim eksponatima.
- Sljedeća važna spomena je suradnja na projektu "Zeitreise" voditelja Guntera Preindla, koja se također sastojala iz niza radionica (ukupno 3), u trajanju od po pet sati, s programom o Zadru i njegovoj okolini kroz vrijeme i praktičnim interaktivnim dijelom.

12. ODNOSI S JAVNOŠĆU

- Ostvarena je veoma plodna suradnja s lokalnim zajednicama (gradovima), hotelskim kućama, turističkim zajednicama i agencijama. S Gradom Novaljom nastavljena je suradnja glede muzeološke djelatnosti (izrada stalnog postava zbirke Stomorica, istraživanje crkve sv. Jurja u Caskoj, itd.). Surađivalo se i s gradovima Pagom, Zadrom, Biogradom (potpora za istraživanja i izložbu o rezultatima), Ninom, Zadarskom županijom (potpora za izložbu Noć muzeja 2009. i istraživanje S. Petra u Bibinjama, itd.), Gospićko-senjskom biskupijom, te općinama Poveljana, Starigrad-Paklenica, Poličnik, Bibinje, Stankovci, itd. Od hotelskih kuća i TZ plodna je suradnja ostvarena s Turisthotelom, hotelima Alan i Rajna u Starigradu-Paklenici, Turističkom zajednicom Općine Poveljana, Turističkom zajednicom Grada Nina, Turističkom zajednicom grada Biograda i dr.
- I o Muzeju ninskih starina i tamošnjoj muzejskoj djelatnosti objavljeno je više radova u lokalnim i regionalnim tiskovinama, što je sve uredno zabilježeno i registrirano u muzejskoj hemeroteciji.

- U 2009. g. Odjel za podmorsku arheologiju nastavio je značajnu i kvalitetnu suradnju s Policijskom upravom zadarskom, rezultat koje je i oduzimanje 5 amfora u Kukljici na otoku Ugljanu i njihovo donošenje u Arheološki muzej.

Suradnja sa srodnim ustanovama

- Ostvarena je značajna suradnja sa Sveučilištem u Zadru, Odjelima za povijest umjetnosti i kulturu i turizam. U dva navrata studenti Sveučilišta posjetili su restauratorsko-preparatorske radionice Muzeja i prisustvovali predavanjima koja su im održali djelatnici Muzeja i profesori sa Sveučilišta: studenti povijesti umjetnosti pod vodstvom prof. Pavuše Vežića, i studenti informacijskih znanosti pod vodstvom prof. Žarke Vujić. Muzej su redovno pohodili i studenti kulture i turizma kojima je jedan od profesora voditelj Srednjovjekovnog odjela, prof. R. Jurić.
- Nastavljena je suradnja i razmjena iskustava s restauratorsko-konzervatorskim radionicama Arheološkog muzeja Istre (s restauratoricom A. Sardoz), Arheološkog muzeja u Zagrebu (restauratorima Z. Znidarčićem, D. Doračićem i preparatoricom S. Latinović) i Arheološkog muzeja u Splitu (višom preparatoricom Ikom Prpa-Stojanac).
- Odjel za podmorsku arheologiju kontaktirao je s različitim institucijama i njihovim djelatnicima: s dr. sc R. Šoštarić-Bot iz Zavoda PMF u Zagrebu u svezi arheobotaničke analize materijala iz Zatona, s dr. R. Bockiusom iz muzeja u Mainzu u vezi dokumentiranja brodova 2 i 3 iz Zatona, s dr. sc. J. Benjaminom sa sveučilišta u Edinburgu u vezi istraživanja prapovijesnih podmorskih špiljskih lokaliteta na Jadranu, s prof. dr. Nicom Flemingom s projekta "Deukalion" pri EU (potopljeni prapovijesni lokaliteti), prof. dr. Ivom i Josipom Velić s RHG Fakulteta u Zagrebu, Institut za geologiju Zagreb u vezi geološke analize materijala iz Zatona, s dr. sc. Brane Mušić, Ljubljana vezano uz projekt geofizičkog istraživanja u Zatonu i Mulinama na Ugljanu, te dr. sc. Z. Šatović s Agronomskog Fakulteta u Zagrebu poradi projekta analize maslina iz luke u Zatonu.

12.1. Press / 12.2. Sudjelovanje u televizijskim i radio emisijama

U televizijskim je emisijama popraćeno mnoštvo događanja u Arheološkom muzeju Zadar.

- Ekipe Hrvatske televizije i lokalne Televizije Vox snimale su otvaranje izložbe *Lux in tenebris – svjetlo u tmini* u Noći muzeja 2009. održanoj 30. siječnja. Intervjuirani su ravnatelj Muzeja i voditelj programa kustos Jakov Vučić.
- Dana 15. listopada 2009. u emisiji Trenutak spoznaje HRT-a emitiran je prilog (7 minuta) o rezultatima istraživanja katedrale sv. Jakova Starijeg u Udbini, dok je o ovogodišnjoj istraživačkoj kampanji višekratno izvješćivao Hrvatski radio-radio postaja Zadar, Novi list, Zadarski list i eZadar.
- S. Gluščević s Odjela za podmorsku arheologiju imao je sljedeće razgovore za televizijske i radio emisije te tiskovine: razgovor za list VOX o podmorskoj arheologiji, razgovor za Radio Zadar o kongresu u Trstu i Piranu, snimanje za HRT o zatonskoj luci, razgovor za HRT, 1. program Hrvatskog radija o Centru za hidroarheologiju i zaštiti podmorja, razgovor za Večernji list o nalazu antičkog broda na Cresu, snimanje za VOX TV o istraživanjima na Grebenima i drugim otocima, razgovor za Zadarski list o istraživanju i rekognosciranju zadarskoga arhipelaga, te razgovor za Radio Zadar i HRT 1. program Hrvatskog radija o istraživanju na Grebenima i rekognosciranju.
- 28. rujna reportažu o istraživanju u Kličevici kod Biograda objavio je Zadarski list.

13. MARKETINŠKA DJELATNOST

- Muzej je nastavio svoju redovitu marketinšku djelatnost, ponajprije kroz segment prodaje suvenira i poboljšanja njihove ponude te iznajmljivanje prostora Sv. Donata za komercijalna događanja. Muzej je i u 2009. imao prodajni prostor (suvenirnicu) Arsenalu. Prodavaonica je bila otvorena cijelu turističku sezonu, a zatvorena je početkom listopada. Zabilježeno je smanjeno zanimanje te se može reći da nazočnost u tom prostoru nije ispunila cilj, a ni posebnu ekonomsku opravdanost.
- U Muzeju ninskih starina i glavnoj zgradi Muzeja povećan je pak interes za suvenire i tiskovine Muzeja. Samo u Noći muzeja 2009., u kojoj je Muzej pohodilo nešto više od 2000 posjetitelja, prodano je 187 suvenira i 21 publikacija. Do kraja godine ukupno je prodano 767 suvenira i 218 publikacija, i to kako slijedi: glavna zgrada: 378 suvenira i 67 publikacija; Muzej ninskih starina 303 suvenira i 124 publikacije; Arsenal: 87 suvenira i 27 publikacija.

- Marketinška aktivnost u 2009. g. ispunjena je naporima da se obogati ponuda suvenira Muzeja, te da se izradi svojevrsan katalog s ukupnom ponudom. Rad na izradi Kataloga povjeren je muzejskom dokumentaristi I. Čondiću i pedagoginji C. Raspović. Započeta je i suradnja sa Zlatkom Odrčićem iz Velike Gorice, koji je za potrebe Muzeja izradio novi suvenir - kopiju srebrne narukvice otkrivene na Relji u Zadru - a u pripremi je izrada kopije rimske fibule iz Lepura s motivom vučice koja doji Romula i Rema, jedan od najljepših primjeraka rimskoga umjetničkog obrta koji se čuva u Muzeju. Napori da se pronade novi suradnik za izradu staklenih suvenira nisu urodili plodom. U pripremi su novi suvenir i obnavljanje proizvodnje nekih starih, koji će biti izrađeni u muzejskoj radionici pod vodstvom F. Šunića (ritoni iz Smilčića, portret Tiberija, itd.).

14. UKUPAN BROJ POSJETITELJA

Muzej su posjetila ukupno 63.752 posjetitelja s plaćenim ulaznicama, što je u odnosu na 2008. g. smanjenje za 3.340 posjetitelja.

Od toga broja 45.826 posjetitelja otpada na crkvu sv. Donata, 9.836 na sami Muzej i 8.090 na Muzej ninskih starina.

Tome broju treba pridodati i broj od oko 2.000 posjetitelja za Noć muzeja 2008. (1.000 više nego u 2007.), koji nisu evidentirani plaćenim ulaznicama. Efektivno je tako broj posjetitelja u odnosu na 2008. manji za 2.340.

15. FINANCIJE

15.1. Izvori financiranja

- RH: 4.386.028,20 kn
- Lokalna samouprava: 69.200,00 kn
- Vlastiti prihodi: 625.037,32 kn
- Donacije: 29.000,00 kn
- Ostali prihodi (za istraživanja): 207.728,00 kn

15.2. Investicije

- U 2009. g. jedini značajni investicijski programi odnosili su se na uređenje jednoga ureda i jednoga od dvaju postojećih sklopova WC-a u prizemlju Muzeja.
- U sklopu nastavka obnove ureda za djelatnike, uređen je i novim namještajem opremljen ured za kustosa prapovijesti, ukupne vrijednosti radova 25.180,00 kn. Tako su za budućnost ostali radovi na uređenju još dvaju ureda.
- Zbog problema s projektiranjem WC-a za invalide i nedostatka prostora za isti, u 2009. pristupilo se uređenju dvaju WC-a nekoć namijenjenih muzejskom osoblju i ložaču kotlovnice. Prije radova u katastrofalnom stanju, dva WC-a dobila su moderan izgled, pa ih odsad mogu koristiti i posjetitelji Muzeja. Glavni sklop WC-a još uvijek čeka projektno rješenje.